

Aanbevelingen afleveren orale oncolytica

Omdat er steeds meer orale oncolytica op de markt komen, is het van belang dat de apotheekhoudende huisartsenpraktijk bewust omgaat met deze risicovolle geneesmiddelen. Vanwege de ernstige bijwerkingen van deze geneesmiddelen (onder meer op het bloedbeeld) kunnen incidenten levensbedreigend en zelfs dodelijk zijn. De complexe doseerschema's kunnen problemen opleveren bij de receptverwerking, medicatiebewaking en medicatieoverdracht, maar ook bij gebruik door patiënt. Het is daarom van belang dat de apotheekhoudende huisartsenpraktijk een pro-actieve rol speelt bij de medicatiebegeleiding van deze patiënt.

Medicatiebewaking:

- Controleer in elk geval jaarlijks instellingen van uw HIS/AIS met behulp van het KNMP document: Basisinstellingen AIS.
- Controleer in het HIS/AIS de aanwezigheid van een waarschuwingssignaal bij het aanschrijven van orale oncolytica die een stopperiode hebben en/of gedoseerd worden op lichaamsgewicht of lichaamsoppervlak. De G-Standaard voorziet bij deze middelen in het signaal 'Let op dosering + mogelijk stopperiode oncolyticum' met bijbehorende adviestekst. Indien deze signalen in uw systeem niet zichtbaar kunnen worden gemaakt, vraag uw softwareleverancier deze te koppelen.
- Maak in het HIS/AIS zo min mogelijk gebruik van vrije tekstregels, omdat deze vaak niet goed doorkomen bij overdracht van medicatiegegevens. Wanneer er toch vrije tekst wordt gebruikt, controleer dan de weergave ervan in geprinte documenten zoals etiketten, toedienlijsten, mutatielijsten, etc.
- Zorg dat de bewakingstermijn van orale oncolytica voldoende lang is ingesteld, zodat deze in een stopperiode niet uit de medicatiebewaking kunnen verdwijnen.

Procesmanagement

- Omschrijf een procedure waarin de werkwijze rondom het verwerken van het recept, de (registratie van) dosiscontrole, het vrijgeven door de huisarts, het ter hand stellen en monitoren van orale oncolytica is gewaarborgd.
- Bespreek de procedure met apotheekteam, en leg deze afspraken vervolgens vast.
- Controleer met regelmatig of medewerkers nog werken volgens de afspraken door bespreking in het werkoverleg of het uitvoeren van een interne audit.
- Registreer de dosiscontrole orale oncolytica op het daarvoor ontwikkelde formulier. (Link naar formulier)
- Leg een lijst aan van betrouwbare bronnen die mogen worden gebruikt voor controle van de doseringen. Het Farmacotherapeutisch Kompas kan maar gedeeltelijk gebruikt worden, hierin staan alleen geregistreerde indicaties, terwijl veel oncolytica ook offlabel worden gebruikt. Betrouwbare websites zijn www.oncoline.nl, www.pallialine.nl, www.richtlijndatabase.nl. Vraag zo nodig de behandelend specialist om het betreffende behandelprotocol.

Receptverwerking

- Accepteer geen recepten met 'gebruik bekend', 'gebruik volgens schema', onvolledige dosering of zonder gebruikperiode. Ga in dit geval na bij de voorschrijver wat de dosering, kuur- en stopperiode zijn.
- Vul bij elke verstrekking het registratieformulier dosiscontrole orale oncolytica volledig in.
- Zoek in het medisch dossier op voor welke indicatie de medicatie is voorgeschreven. Is dit niet duidelijk, vraag dan informatie bij de voorschrijvend arts of zo nodig de patiënt.

- Zoek op welke normdosering wordt toegepast voor deze indicatie. Deze informatie is te vinden in handboeken als Informatorium Medicamentorum, Farmacotherapeutisch Kompas of www.oncoline.nl, www.pallialine.nl of www.richtlijndatabase.nl. Is er geen referentie te vinden, vraag dan bij de voorschrijver het behandelprotocol op.
- Vergelijk de voorgeschreven dosis met de normdosis.
 - Valt de dosering niet binnen de norm, lever de medicatie dan niet af! Overleg met de voorschrijver over de te nemen stappen. Degene die aflevert is medeverantwoordelijk voor doseringsfouten!
 - Valt de dosering wel binnen de norm, dan is de toepassing veilig. Vul het registratieformulier verder in.
- Bij wekelijks gebruik, (bijv. van methotrexaat) op het etiket vermelden welke dag van de week de medicatie moet worden gebruikt.
- Lever de medicatie pas af nadat de apothekhoudend huisarts persoonlijk de dosering, de etiketten en alle verpakkingen van het geneesmiddel heeft gecontroleerd en het registratieformulier heeft ondertekend.
- Bij elke aflevering, dus ook bij herhaalrecepten, deze procedure doorlopen en het registratieformulier invullen.
- Lever het juiste aantal tabletten af voor maximaal één kuurperiode. Wanneer toch een grotere hoeveelheid wordt aangevraagd, overleg dan met de voorschrijver over risico's van het afleveren van teveel medicatie en het aanpassen van de hoeveelheid.

Arbo

- Lever bij voorkeur tabletten in strip af, omdat de hoeveelheid hiervan makkelijk kan worden aangepast, en ongewenste blootstelling wordt vermeden.
- Bij losse tabletten/ capsules: deze mogen alleen worden afgeteld onder voldoende beschermingsmaatregelen. Welke maatregelen er nodig zijn, is afhankelijk van het type werkzame stof, hoeveelheid werkzame stof en de duur van de blootstelling. Minimale maatregelen bestaan in elk geval uit een stofafzuigkast en een daarvoor geschikt mondmasker. Wanneer deze maatregelen niet getroffen kunnen worden, overweeg dan om het geneesmiddel door een andere apotheek te laten ompakken die de juiste beschermende maatregelen wel kan treffen.

Communicatie met de patiënt

- Vraag altijd of de patiënt het geneesmiddel al eerder heeft gekregen en zo ja, wanneer dit voor het laatst is geweest.
- Vraag altijd naar gebruik van geneesmiddelen zonder recept (bv. NSAID's, visolie, acetylcysteïne). Vrij verkrijgbare geneesmiddelen kunnen soms interacties geven met oncolytica.
- Informeer de patiënt en/of mantelzorger goed over het gebruik in kuurperioden afgewisseld met perioden waarin het geneesmiddel niet wordt gebruikt. In geval van toepassing van methotrexaat in wekelijkse dosis: controleer of de patiënt heeft begrepen op welke dag de medicatie moet worden gebruikt.

Lijst geneesmiddelen

Het is onmogelijk een volledige opsomming te geven van geneesmiddelen die in verschillende doseerschema's worden toegepast. Vrijwel continue komen er nieuwe geneesmiddelen beschikbaar of worden bestaande middelen op een andere manier toegepast.

Het meest bekend is waarschijnlijk methotrexaat, maar ook geneesmiddelgroepen als hormonen en anti/hormonen, immunomodulantia, monoklonale antistoffen of proteïnekinaseremmers kennen middelen die voor verschillende toepassingen in afwijkende doseerschema's worden gebruikt. Bij twijfel is het altijd verstandig om na te gaan of de voorgeschreven dosering veilig is, gebruik hiervoor het registratieformulier dosiscontrole orale cytostatica. De geneesmiddelen in onderstaande lijst worden in elk geval reeds bij verschillende indicaties met afwijkende doseerschema's toegepast.

Generieke naam	Specialité	Groep
Busulfan	Myleran®	Alkylsulfonzuurderivaten
Capecitabine	Xeloda®	Pyrimidine antagonist
Chloorambucil	Leukeran®	Stikstofmosterdderivaten
Cyclofosfamide	Endoxan®	Oxazafosforinen
Estramustine	Estracyt®	Stikstofmosterdderivaten
Etoposide	Vepesid®	Topo-Isomerase II remmers
Fludarabine	Fludara®	Purine-antagonisten
Hydroxycarbamide	Siklos®, Hydrea®	Overige oncolytica
Lenalidomide	Revlimid®	Immunosuppressiva
Lomustine	Belustine®	Nitrosureumderivaten
Melfalan	Alkeran®	Stikstofmosterdderivaten
Mercaptopurine	Puri-Nethol®	Purine-antagonisten
Methotrexaat*		Foliumzuur antagonist
Procarbazine	Natulan®	Overige alkylerende stoffen
Sunitinib	Sutent®	Proteïnekinaseremmers
Tegafur/Uracil	UFT®	Pyrimidine antagonist
Temozolomide	Temodal®	Overige alkylerende stoffen
Tioguanine	Lanvis®	Purine-antagonisten
Topotecan	Hycantim®	Topo-isomerase I remmers